

REPREZENTATIVNI FUDBAL I PROMENA DRŽAVLJANSTVA – FIFA PRAVILA

Sažetak

Globalizacija je uticala i na fudbal. Ljudi su sve mobilniji, te se i fudbaleri često sele u različite države. Dešava se i da steknu državljanstvo neke države ili da se nakon nastupanja za jednu nacionalnu selekciju predomisle i požele da nastupaju za neku drugu, čije su državljanstvo stekli ili ga možda već i imali. Naravno, može se desiti i da neka država prestane da postoji, a da neka nova država ili neke nove države nastanu na toj teritoriji. Svakako, radi se o veoma izazovnim pravnim pitanjima, pošto su reprezentacije stvar nacionalnog ponosa i usled toga je razumljivo zbog čega se u toj oblasti postupa drugačije u odnosu na klupski fudbal. Jednostavno, nastoji se sačuvati supstrat reprezentativnog fudbala, odnosno njegova suština. U radu, autori nastoje da pruže, nakon uvodnih razmatranja, analizu odredbi svetske krovne fudbalske organizacije FIFA-e u ovoj oblasti. Na kraju, autori sumiraju rezultate istraživanja, te nude odgovarajući zaključak.

Ključne reči: državljanstvo, promena državljanstva, reprezentacije, FIFA pravila

1. UVOD

Danas, na početku treće decenije XXI veka, nesporno je da fudbal, predstavlja, ne samo sport, odnosno sportsku granu, već i značajnu privrednu delatnost koja donosi ogromne prihode fudbalskim klubovima, medijskim kućama, proizvođačima sportske opreme i suvenira, te samim državama.¹ Fudbal je prihvaćen u celom svetu, i sadrži mnoge komponente kako u psihofizičkoj, tako i socijalnoj oblasti,² koja budi emocije kako kod učesnika, tako i kod gledalaca. Danas je nesporno da je to sport sa najmasovnijim brojem profesionalaca koji se njime bave, te i rekreativaca sa globalnom popularnošću i najvećom zastupljenošću u različitim medijima.³ Na taj način, fudbal je postao i društveni fenomen koji

* Redovni profesor Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu i sudija Ustavnog suda

** Naučni saradnik u Institutu za uporedno pravo u Beogradu

¹ D. Šuput, Sistem fudbalskih propisa, *Srpski fudbal – Uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021, 123

² P. Opavski, Fudbalski sport za treći milenijum, *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016, 139.

³ D. Šuput, Primena propisa Republike Srbije kao otežavajući faktor u procesu modernizacije srpskog fudbala, *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016, 31.

je najupečatljiviji simbol današnje globalizacije, doprinosom novih informacijskih tehnologija.^{4 5} Problem je što iako je „prema rečima Džordža Orvela, fudbal jedini sport koji u periodu od 90 minuta uspeva zadržati fokus cele populacije na pripadnosti nacionalnoj grupaciji, a ujedno je i najpopularniji sport širom sveta, možda upravo fudbal pruža najbolji uvid u različite procese globalizacije. Nekada je bilo lako utvrditi ko za koga navija. Smatralo se da sport mora imati identitet, podrazumevajući pod tim identitet navijačke baze. Prodom globalizacije i krupnog kapitala u međunarodne sportske organizacije i institucije Evropske unije, lokalni identitet izgubio se i kod državnih reprezentacija“.⁶ Drugim rečima, migraciona kretanja u kontekstu međunarodnog fudbala kada igrači moraju izabrati ili zapravo promeniti državljanstvo kako bi predstavljali drugu reprezentaciju su druga strana medalje i možda kontroverznija pojava od profesionalnih fudbalera koji se samo kreću na međunarodnom nivou između različitih klubova, ali ostaju verni istoj reprezentaciji. Čini se da je prisustvo stranih fudbalera u nacionalnim timovima pomalo paradoksalno, jer bi moglo dovesti do sve veće „denacionalizacije“, one, sportske, nacije.⁷ Svakako, ovi problemi su uočeni,⁸ ide se ka njihovom rešavanju, ali uprkos tome, proces olakšane naturalizacije sportista uzima sve više maha. Države pribavljaju priliku za sticanje sportske slave, dok sportisti dobijaju priliku da učestvuju na velikim takmičenjima, što inače ne bi mogli zbog jake konkurencije u svojoj državi, te se koriste svim raspoloživim sredstvima da do toga i dođu.⁹ Međutim, i pored svesti o složenosti ovakve pojave, te postojanju normativnog okvira, smatra se da je ovaj fenomen nedovoljno teorijski istražen.¹⁰

2. DRŽAVLJANSTVO

Državljanstvo predstavlja izuzetno značajan institut, ali i element identiteta određenog fizičkog lica, pri čemu ono stvara prava i obaveze na strani tog lica,

⁴ J. Ćirić, Fudbal kao ogledalo društva, *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016., 109.

⁵ M. Stanić, Ključne tačke odnosa komunitarnog prava i fudbala, *Srpski fudbal – Uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021, 100

⁶ I. Medić, Neka pitanja državljanstva u sportu kao fenomen međunarodnog sportskog prava. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2017, 415

⁷ G. van Campenhout, J. van Sterkenburg, G. Oonk, Who counts as a migrant footballer? A critical reflection and alternative approach to migrant football players on national teams at the World Cup, 1930–2018., *The International Journal of the History of Sport*, 11/2018, 1074, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2019.1581769>, 15.11.2022.

⁸ L. Freeburn, European Football's Home-Grown Players Rules and Nationality Discrimination Under the European Community Treaty, *Marquette Sports Law Review*, 1/2009, 180, <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=sportslaw>, 15.11.2022.

⁹ I. Medić, 416

¹⁰ G. van Campenhout, J. van Sterkenburg, The diversification of national football teams: Using the idea of migration corridors to explore the underlying structures of nationality changes amongst foreign-born players at the football World Cup, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2021, 36, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1012690219892849>, 15.11.2022.

ali i države čiji je državljanin.¹¹ Međunarodni sud pravde je opisao državljanstvo kao „pravnu vezu koja u osnovi ima društvenu privrženost, istinsku povezanost postojanja, interesa i osećanja, zajedno sa postojanjem recipročnih prava i dužnosti. Može se reći da predstavlja pravni izraz činjenice da je pojedinac kome je to dodeljeno, bilo direktno zakonom ili kao rezultat akta vlasti, u stvari bliže povezan sa stanovništvom države koja daje državljanstvo, nego sa bilo kojom drugom državom”.¹² Razume se, ovaj odnos omogućava građaninu da uživa sva prava garantovana međunarodnim i domaćim pravom, ali ga ujedno i obavezuje na određene dužnosti predviđene istim pravilima. Prema Evropskoj konvenciji o državljanstvu iz 1997. godine, ono ne određuje nečije etničko poreklo, već pravno svojstvo na osnovu kojeg drugi propisi daju takvim licima određena prava i obveze.¹³ Svaka država načelno slobodno i isključivo odlučuje o tome ko stiče njeno državljanstvo (tzv. *domaine réservé*), u skladu sa načelom suverene jednakosti država. Isto određuje i čl. 1. Haške konvencije o nekim pitanjima u vezi sa sukobima prava o državljanstvu od 1930., koja nije stupila na snagu, a isto gledište izražava i Međunarodni sud pravde u Hagu u odluci u predmetu *Notebom* od 1955 godine.¹⁴ U skladu sa tim, način sticanja državljanstva razlikuje se od države do države u skladu sa pravnom tradicijom, nacionalnim interesima, istorijom i percepcijom budućnosti svake države. Uppoređeno gledano, državljanstvo se stiče na osnovu jednog od četiri načela: načelu krvne veze ili porekla (*ius sanguinis*), načelu područja (*ius soli*), načelu prebivališta (*ius domicilii*) ili usled činjenice braka sa domaćim državljaninom (*ius matrimonii*). Po pravilu se jedno od navedenih načela uzima za osnovno, koje se dalje upotpunjuje drugim načinima sticanja državljanstva. Načelo krvne veze ili porekla znači da lice u pitanju rođenjem stiče ono državljanstvo koje imaju i njegovi roditelji. Po načelu mesta rođenja, lice rođenjem stiče državljanstvo one države na čijoj je teritoriji rođeno. Konačno, prema načelu prebivališta, lice stiče državljanstvo države na čijoj teritoriji ima prebivalište u određenom vremenskom periodu,¹⁵ dok se državljanstvo na osnovu braka sa domaćim državljaninom stiče nakon proteka određenog vremenskog perioda od zaključenja braka.

U teoriji se smatra da se odnos prema državljanstvu promenio, te se poziva na fleksibilniji razvoj međunarodnog javnog prava o državljanstvu i prihvatanje dvojnog ili višestrukog državljanstva. Neki naučnici čak veruju da će dvojna i višestruka državljanstva postati norma u budućnosti, jer važnost državljanstva leži u centralnoj ulozi države i eventualni pad te uloge bezuslovno će uticati na

¹¹ S. Andonović, „Osvrt na pitanje državljanstva u pojedinim sportovima u Republici Srbiji“, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021.; I. Medić, J. Schulting, *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 2019, 13, <https://thesis.eur.nl/pub/50826/Schulting-Jorn.pdf>

¹² FIFA, *Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams*, 2021, 9, <https://digitalhub.fifa.com/m/ccab990abf45fcf6/original/ro8mje8vw98yp3rvfbmi-pdf.pdf>

¹³ I. Medić, 418; J. Schulting, 13; FIFA, *Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams*, 9

¹⁴ I. Medić, 418

¹⁵ I. Medić, 419; J. Schulting, 15

njegovu vrednost.¹⁶ Na fudbalskom planu, konstatuje se da se pojavljuju i predviđa se širenje tzv. „državljanstava na prodaju“, kada između sportista i države koju predstavlja nema nikakvih ranijih veza, jer niti su oni, a niti njihovi preci rođeni u toj državi. Praktično je reč o čisto ugovornom odnosu gde sportista “dobija” državljanstvo, uz, često, izdašan novčani iznos, a u zamenu za medalje i očekivani napredak nacionalnog tima. Po mišljenju mnogih, reč je o veoma opasnoj praksi,¹⁷ sa čim se slažemo.

3. PRAVILA FIFA

Pre nekoliko decenija, iako je igračima bilo zabranjeno da istovremeno predstavljaju različite države, predstavljanje novog tima i promena “vernosti” bili su mogući sve dok igrač ima državljanstvo zemlje koju želi da predstavlja. Igrači su koristili ovaj sistem, pa je čuveni Alfredo Di Stefano igrao za Argentinu, dok je Ferenc Puškaš nakon Mađarske igrao za Španiju.¹⁸ U naše doba, jedan od najpoznatijih primera je Brazilac Dijego Košta, koji je 2014. odlučio da predstavlja nacionalni tim Španije umesto rodnog Brazila.¹⁹

FIFA koja je osnovana 1904. godine sa glavnim ciljem organizovanja međunarodnog fudbala je na svom 33. Kongresu u Santjagu, Čile, 1962. godine, pokušala da okonča doba neregulisane zamene nacionalnih timova, podstaknuta Di Stefanovim primerom. On je igrao 6 puta za Argentinu i 31 put za Španiju. Di Stefano je takođe četiri puta igrao za Kolumbiju, koja je u to vreme bila nepriznata od FIFA-e, pošto su u tamošnjoj ligi prekršena pravila transfera u potpisivanju igrača koji su još bili pod ugovorom. Ipak, njegov slučaj je podstakao FIFA-u da reguliše problematiku promene državljanstva. Kasnije, ova pravila su izmenjena i 2004. godine u skladu sa novom problematikom.²⁰

3.1. Osnovni princip

Ono što važeća FIFA pravila o podobnosti čini drugačijim od drugih sportskih asocijacija, jeste razlika između takmičenja mladih i seniorskih reprezentacija, što omogućava pojedincima da donesu odluke u kasnijoj fazi svoje karijere. Međutim, kao što je pokazano u nekim studijama slučaja, to koriste pojedine države koje nude mladim talentovanim sportistima da potraže „sklonište“ unutar novih granica, dajući im nade i mogućnosti koje prevazilaze one u zemljama porekla.²¹ Osnovni

¹⁶ J. Schulting, 13

¹⁷ I. Medić, 420

¹⁸ J. Schulting, 38-39

¹⁹ G. Oonk, Who may represent the country? Football, citizenship, migration, and national identity at the FIFA World Cup, *The International Journal of the History of Sport*, 11/2021, 1046-1047, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2020.1844188>; G. van Campenhout, J. van Sterkenburg, G. Oonk, 1074

²⁰ G. Oonk, 1051; J. Schulting, 35

²¹ J. Schulting, 106

principi su predviđeni članom 5. Statuta FIFA. Prema njima, svako lice koja ima stalno državljanstvo, a koje ne zavisi od boravka u određenoj zemlji, ima pravo da igra u reprezentativnim ekipama saveza te zemlje. Pravi se razlika između toga da li se poseduje državljanstvo i da li lice ima pravo da stekne državljanstvo. Igrač poseduje državljanstvo ako je, kroz delovanje nacionalnog zakona: automatski dobio državljanstvo, primera radi, rođenjem, bez potrebe da preduzima bilo kakve dalje administrativne korake, tipa da se odrekne drugog državljanstva, ili je stekao državljanstvo postupkom naturalizacije.

Osnovno pravilo, uz postojanje izuzetaka o kojima ćemo pisati docnije, je da svaki igrač koji je već učestvovao, u potpunosti ili delimično, na nekoj utakmici zvaničnog takmičenja bilo koje kategorije, ili bilo koje vrste fudbala za jedan savez, ne sme igrati na međunarodnoj utakmici za reprezentativnu ekipu drugog saveza. Dakle, igrač je vezan za svoju „sportsku nacionalnost“ tokom trajanja reprezentativne karijere. Igrač je vezan za „sportsku nacionalnost“, pošto je već učestvovao u utakmici (u potpunosti ili delimično); i to u zvaničnom takmičenju, bez obzira na starosnu kategoriju ili vrstu fudbala. Preciznije, to znači da je tokom zvanične utakmice igrač bio na terenu u bilo kom vremenskom periodu, makar i jednu sekundu, bilo kao starter, ili kao zamena za drugog igrača. Igrač koji nije igrao na utakmici, uprkos tome što je bio na klupi za rezerve se smatra kao fudbaler koji nije „učestvovao“ u utakmici. Logično, igrač koji je pozvan u reprezentativni tim, ali nije bio ni starter ni zamena, nije učesnik meča. Takođe, pojam „zvanično takmičenje“ je definisan u Statutu FIFA kao „takmičenje reprezentativnih ekipa koje organizuje FIFA ili bilo koja druga konfederacija“, kao što je, primera radi, UEFA. Stoga, prijateljske utakmice se ne smatraju kao utakmice u zvaničnom takmičenju. „Vrsta fudbala“ označava tri oblika fudbala koje reguliše FIFA: obični fudbal (veliki, asocijacijski fudbal), futsal ili fudbal na pesku. Igrač koji je igrao u meču na zvaničnom takmičenju u bilo kojoj od ove tri vrste fudbala (npr. futsal) je vezan za „sportsku nacionalnost“ tog saveza za sve vrste fudbala.²²

3.2. Državljanstvo koje daje pravo igračima da predstavljaju više od jednog saveza

Sledeća moguća situacija je uslovljena činjenicom da uprkos tome što je u osnovi predviđeno da prati međunarodni politički poredak, članstvo u međunarodnim sportskim federacijama nije striktno ograničeno na suverene države. Primera radi, FIFA u članstvu ima 211 saveza, dok su članice Ujedinjenih nacija 193 suverene države. Za potrebe fudbala, ovi, da tako kažemo, dodatni savezi ili teritorije se legitimno smatraju „suverenim sportskim državama“.²³ Stoga, igrač

²² Čl. 5. FIFA, Statuta, Pravilnika o primeni Statuta, stalne odredbe Kongresa, 2021., https://hns-cff.hr/files/documents/16402/Statut%20FIFA-e_svibanj%202021_v2.pdf FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 12

²³ FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 4

koji ima pravo nastupa za više od jednog saveza zbog svog državljanstva, može da igra na međunarodnoj utakmici za jedan od ovih saveza samo ako, pored toga što ima relevantno državljanstvo, ispunjava najmanje jedan od sledećih uslova: rođen je na teritoriji relevantnog saveza; njegova biološka majka ili biološki otac su rođeni na teritoriji relevantnog saveza; njegova baba ili deda su rođeni na teritoriji relevantnog saveza; živeo je u kontinuitetu na teritoriji relevantnog saveza najmanje 5 godina. Savezi koji dele zajedničko državljanstvo mogu se sporazumeti da se rok od 5 godina ne postavlja kao uslov ili da se odredi duži vremenski rok.

Biti „rođen na teritoriji relevantnog saveza“ odnosi se na fizičku teritoriju na kojoj relevantni savez upravlja svim vrstama fudbala.²⁴ Dakle, igrač koji želi da igra pod ovim uslovima mora imati tzv. „vezu boravka“ sa relevantnom teritorijom, odnosno mora ispuniti barem jedan od predviđenih pet uslova. Prvo, potrebno je da je igrač „živeo na teritoriji relevantnog saveza“ što znači „period fizičkog prisustva na teritoriji tog saveza“. Drugo, namerno se traži da su u pitanju „biološka majka ili biološki otac“, za razliku od pojma „majka“ ili otac“. Razlog za ovakvo rešenje je sprečavanje tzv. „kupovine državljanstva“, u smislu da odraslog ili talentovanog fudbalera usvoji lice u novoj zemlji ili teritoriji kako bi se olakšala promena „sportskog državljanstva“. Postoji mogućnost da se igrač pozove na mesto rođenja svog usvojitelja, te da u tom smislu podnese zahtev u skladu sa Proceduralnim pravilima. Komisija za status igrača će proceniti da li usvojilac može biti zamena za biološkog roditelja, navodeći odlučne činjenice (bez ograničenja) kao što su: godine kada je igrač usvojen; godine kada se igrač preselio; da li su igrače biološki roditelji još živi i da li su igrač ima „istin-sku vezu“ sa relevantnim savezom. Primera radi, u jednom slučaju je Komisija usvojila zahtev igrača, pošto je igrač usvojen i preselio se u zemlju sa tri meseca starosti, a igrače biološki roditelji su preminuli.²⁵

3.3 Sticanje novog državljanstva

Svaki igrač koji je stekao novo državljanstvo, dakle, ne ono stalno iz člana 5. Statuta, i koji nije igrao međunarodni fudbal, odnosno reprezentativni fudbal, imaće pravo nastupa za novu reprezentaciju samo ako ispuni jedan od sledećih uslova: rođen je na teritoriji relevantnog saveza; njegova biološka majka ili biološki otac su rođeni na teritoriji relevantnog saveza; njegova baba ili deda su rođeni na teritoriji relevantnog saveza; imao je boravište na teritoriji relevantnog saveza i to za igrače koji su počeli da borave na toj teritoriji pre desete godine najmanje tri godine, dok za igrače koji su počeli da borave na toj teritoriji između desete i osamnaeste godine, najmanje pet godina. Na kraju, za igrače koji su počeli da borave na toj teritoriji od osamnaeste godine, traži se boravište u trajanju

²⁴ FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 19; Čl. 6. FIFA, Statuta, Pravilnika o primeni Statuta, stalne odredbe Kongresa

²⁵ Čl. 6. FIFA, Statuta, Pravilnika o primeni Statuta, stalne odredbe Kongresa; FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 20

od najmanje pet godina. Pored toga, neophodno je za igrače koji su počeli da boraviti na toj teritoriji između desete i osamnaeste godine da dokažu da prelazak na teritoriju saveza nije bio radi učešća za reprezentacije tog saveza, te da dostave, preko relevantnog saveza, zahtev za pravo nastupa.

Izraz boraviti na teritoriji relevantnog saveza će značiti period fizičke prisutnosti na teritoriji tog saveza. Smatra se da period boravka nije prekidano u slučajevima: kratkog odsustvovanja u inostranstvu iz ličnih razloga; odmora u inostranstvu kada nije u toku fudbalska sezona; medicinskog tretmana ili rehabilitacije u inostranstvu, posle povrede ili bolesti, ili putovanja u inostranstvo zbog zaposlenja u fudbalu. Period jeste prekidano u slučaju da je: igrač transferisan u klub koji je član drugog saveza, ili je odsutan sa teritorije iz bilo kog drugog razloga, sem navedenih. U svakom slučaju, sem ukoliko ne postoje izuzetne okolnosti, igrač mora biti fizički prisutan na teritoriji saveza najmanje 183 dana tokom perioda od 12 meseci, da bi se smatralo da je “boravio na teritoriji” tog saveza u toj godini.²⁶

3.4. Mogućnost promene saveza

Igrač može da zahteva promenu saveza za koji ima pravo nastupa, kako bi nastupao za savez druge države čije državljanstvo ima i to samo jednom. Zahtev za promenu saveza može biti odobren samo u pet slučajeva.

Prvo, kada je igrač igrao na nekoj utakmici zvaničnog takmičenja bilo kog nivoa (uz izuzetak međunarodnog “A” nivoa) u bilo kojoj vrsti fudbala, za svoj trenutni savez. U vreme kada je igrao svoju prvu utakmicu nekog zvaničnog takmičenja bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez, on nije imao državljanstvo saveza koji želi da predstavlja.

Druga situacija je kada je igrao na nekoj utakmici zvaničnog takmičenja bilo kog nivoa (uz izuzetak međunarodnog “A” nivoa) u bilo kojoj vrsti fudbala, za svoj trenutni savez, te u vreme kada je igrao svoju prvu utakmicu nekog zvaničnog takmičenja bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez, on nije imao državljanstvo saveza koji želi da predstavlja, kao i da u vreme kada je igrao svoju poslednju utakmicu zvaničnog takmičenja bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez, nije imao 21 godinu. Potrebno je i ispunjava bilo koji od zahteva navedenih u članovima 6. i 7. Statuta koji se odnose na državljanstvo koje daje pravo igračima da predstavljaju više od jednog saveza, kao i na slučaj dobijanja novog državljanstva.

Treća situacija je kada je igrač: igrao na nekoj utakmici zvaničnog takmičenja međunarodnog “A” nivoa u bilo kojoj vrsti fudbala, za svoj trenutni savez; i u vreme kada je igrao svoju prvu utakmicu nekog zvaničnog takmičenja (na bilo kom nivou), bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez, imao je državljanstvo saveza koji želi da predstavlja; u vreme kada je igrao svoju poslednju utakmicu zvaničnog takmičenja bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez, nije imao 21 godinu; nije bio na terenu u ne više od tri utakmice međunarodnog “A” nivoa u

²⁶ Čl. 7. FIFA, Statuta, Pravilnika o primeni Statuta, stalne odredbe Kongresa

bilo kojoj vrsti fudbala, za svoj trenutni savez, bilo u zvaničnom takmičenju ili nekom nezvaničnom; najmanje tri godine je prošlo od kada je izveden da igra svoju poslednju utakmicu međunarodnog “A” nivoa u bilo kojoj vrsti fudbala, za svoj trenutni savez, bilo u zvaničnom takmičenju ili nekom nezvaničnom; i nikada nije učestvovao u bilo kojoj vrsti fudbala na međunarodnom “A” nivou na finalnom turniru Svetskog prvenstva FIFA ili finalnom turniru nekog takmičenja neke konfederacije, kao što je, primera radi, Evropsko prvenstvo ili Kopa Amerika.

Četvrta situacija postoji kada igrač: koji želi da predstavlja savez koji je primljen u članstvo FIFA nakon što je on bio na terenu i igrao svoju prvu utakmicu nekog zvaničnog takmičenja (na bilo kom nivou), bilo koje vrste fudbala, za svoj trenutni savez; nikada nije bio na terenu u nekoj utakmici nekog zvaničnog takmičenja (bilo kog nivoa), bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez, nakon što je savez koji želi da predstavlja primljen u članstvo FIFA; u vreme kada je izveden na teren da igra u svojoj prvoj utakmici nekog zvaničnog takmičenja (bilo kog nivoa), bilo koje vrste fudbala za svoj trenutni savez: imao je državljanstvo saveza koji želi da predstavlja; ili dobio je državljanstvo saveza koji želi da predstavlja čim je to bilo razumno moguće, pošto je ta država priznata od strane većine u Ujedinjenim nacijama, te ispunjava bilo koji od zahteva navedenih u članu 6. ili 7. Statuta koji se odnose na državljanstvo koje daje pravo igračima da predstavljaju više od jednog saveza, kao i na slučaj dobijanja novog državljanstva.

Peta situacija je kada je igrač izveden na teren u utakmici nekog zvaničnog takmičenja međunarodnog “A” nivoa, bilo koje vrste fudbala, za svoj trenutni savez, te stalno izgubi svoje državljanstvo bez svoje saglasnosti ili protiv svoje volje zbog odluke državnih vlasti, a poseduje državljanstvo saveza koji želi da predstavlja. Postoji, razume se, i obrnuta situacija kada igrač kojem je dozvoljena promena saveza nije izveden, od strane novog saveza, na teren da igra u bilo kom (zvaničnom ili nezvaničnom) takmičenju bilo koje vrste fudbala, te onda može da zahteva promenu saveza, u smislu da nastupa za svoj prethodni savez, pod uslovom da i dalje ima državljanstvo tog saveza.²⁷

4. ZAKLJUČAK

U teoriji se smatra da promena državljanstva u okviru međunarodnog sporta uopšteno, a ne samo fudbala, postaje sve češća i da otpor takvoj koncepciji nije održiv. Pogotovo, ako sportisti promene državljanstvo u pravednim i legitimnim granicama, svaki oblik protivljenja individualnoj odluci o prelasku u drugu nacionalnost je, smatra se, nemoguć. Nagoveštava se da će klupski sportski model u potpunosti promeniti međunarodni sport, pa i fudbal. Ova ideja bi značila izvestan kraj nacionalnog predstavljanja u okviru fudbala.²⁸ Ipak, sa druge strane “ne čudi ponovno okretanje većine zapadnih država prema politici nasleđa i želji za zaštitom

²⁷ Čl. 9. FIFA, Statuta, Pravilnika o primeni Statuta, stalne odredbe Kongresa; FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 33

²⁸ J. Schulting, 16

većine tradicionalnih sportova. Sport i, naročito, elitni sportski uspesi, koriste se kao zamajac snaženja nacionalnog jedinstva i razvoja snažnijeg osećaja nacionalnog identiteta. To se pokazuje veoma važnim u slučaju novonastalih država, i to kako na domaćoj, tako i na međunarodnoj sceni. Na domaćem nivou, sport stvara osećaj pripadnosti zajednici unutar te države, koja može koincidirati i sa nacionalnim i sa etničkim identitetom pojedinca. Na međunarodnom nivou, sport omogućuje: razlikovanje identiteta te države od svih ostalih, unutrašnje jedinstvo zajednice postignuto kroz državne simbole te osećaj nacionalnog uspeha u međunarodnoj areni. Državljanstvo je, po svojoj suštini, društvena odgovornost. Sport se koristi da poduči, simbolizuje i ostvaruje državljanstvo²⁹. Naše mišljenje ide za tim da je neophodno da se okrenemo suštini sporta, a posebno fudbala, odnosno da se zapitamo, šta je u osnovi te igre? Rekli bismo da je to strast. Ona može biti izražena prema klubu, ali i prema reprezentaciji. Ipak, klupska strast je drugačija i dozvoljava igranje stranaca koji nemaju nikakve veze sa odnosnim klubom, a da se suština te strasti i ljubavi ne naruši. Sasvim je drugačije sa reprezentativnim takmičenjima. U tom slučaju, ogromna većina navijača ima strast prema tom timu, jer je on oličenje jedne države i svega što ona predstavlja. Kada je takav slučaj, mišljenja smo, da nije prihvatljivo dozvoljavati, nastupe fudbalera koji nemaju istinske veze sa odnosnom državom i njenim građanima. Drugim rečima, tada se gubi smisao i nestaje ona strast, koja je toliko privlačna i koja postoji prilikom igranja međunarodnih utakmica. Nestaje ona strast, koja nikada ne sme da nestane. Stoga, pravo kao društvena delatnost koja mora da prati društvene tokove i spreči neželjene pojave u okviru neke delatnosti, mora da preduzima određene mere u tom smeru, te u tom smislu možemo samo da pozdravimo višedecenijske napore FIFA-e u tom smislu.

Vladan Petrov, PhD

Full Professor, Faculty of Law University of Belgrade

Judge of the Constitutional Court of Serbia

Miloš Stanić, PhD

Research Fellow, Institute of Comparative Law, Belgrade

NATIONAL TEAMS AND CHANGE OF CITIZENSHIP – FIFA RULES

Summary

Globalization has also affected football. People are increasingly mobile, and football players often move to different countries. It happens that they also acquire the citizenship of a certain country or that after playing for one national selection they change their mind and want to play for another one, whose citizenship they

²⁹ I. Medić, 423

have acquired or maybe they already had. Of course, it can also happen that a state ceases to exist, and that a new state or states are established on that territory. Certainly, these are very challenging questions, since the national teams are a matter of national pride. As a matter of fact, it is understandable why the rules are different comparing to club football. Simply, intention is to preserve the substrate of representative football, its essence. In the paper, the authors aim to provide, after the introductory considerations, an analysis of the provisions of the world umbrella football organization FIFA in this area. At the end, the authors summarize the results of the research and offer an appropriate conclusion.

Keywords: citizenship, change of citizenship, national teams, FIFA rules

Literatura

- Andonović S., „Osvrt na pitanje državljanstva u pojedinim sportovima u Republici Srbiji“, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021.
- Ćirić J., Fudbal kao ogledalo društva, *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016
- FIFA, Commentary on the Rules Governing Eligibility to Play for Representative Teams, 2021, <https://digitalhub.fifa.com/m/ccab990abf45fcf6/original/ro8mje8vw98yp3rvfbmi-pdf.pdf>
- FIFA, Statut, Pravilnik o primeni Statuta, stalne odredbe Kongresa, 2021., https://hns-cff.hr/files/documents/16402/Statut%20FIFA-e_svibanj%202021_v2.pdf
- Freeburn L., European Football's Home-Grown Players Rules and Nationality Discrimination Under the European Community Treaty, *Marquette Sports Law Review*, 1/2009, <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1013&context=sportslaw>, 15.11.2022.
- Medić I., Neka pitanja državljanstva u sportu kao fenomen međunarodnog sportskog prava. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2/2017
- Oonk G., Who may represent the country? Football, citizenship, migration, and national identity at the FIFA World Cup, *The International Journal of the History of Sport*, 11/2021, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2020.1844188>
- P. Opavski, Fudbalski sport za treći milenijum, *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016
- Schulting J., *Comparing Citizenship and Naturalization Policies in International Sports: The Case of the 2019 Asian Football Cup*, 2019, <https://thesis.eur.nl/pub/50826/Schulting-Jorn.pdf>
- Stanić M., Ključne tačke odnosa komunitarnog prava i fudbala, *Srpski fudbal – Uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021.

- Šuput D., Primena propisa Republike Srbije kao otežavajući faktor u procesu modernizacije srpskog fudbala, *Srpski fudbal – stanje i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Fudbalski savez Beograda, Beograd 2016
- Šuput D., Sistem fudbalskih propisa, *Srpski fudbal – Uporednopravni izazovi i perspektive*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2021.
- Van Campenhout G., Van Sterkenburg J., Oonk G., Who counts as a migrant footballer? A critical reflection and alternative approach to migrant football players on national teams at the World Cup, 1930–2018., *The International Journal of the History of Sport*, 11/2018, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09523367.2019.1581769>, 15.11.2022.
- Van Campenhout G., Van Sterkenburg J., The diversification of national football teams: Using the idea of migration corridors to explore the underlying structures of nationality changes amongst foreign-born players at the football World Cup, *International Review for the Sociology of Sport*, 1/2021, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1012690219892849>, 15.11.2022.